והא שבת דמחייב בפאה (א) ומחייב במעשר דתנן כל שחייב בפאה חייב במעשר ומחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין אלמא כל מילי דעביד לטעמא מטמא טומאת אוכלין דהאי שבת לטעמא עבידא ורמינהי *הקושט והחימום וראשי בשמים והתיאה והחלתית והפלפלים וחלת חריע נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין דברי רבי עקיבא אמר לו רבי יוחנן בן נורי אם נקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין ואם *אינן מטמאין אף הם לא ילקחו בכסף מעשר *וא"ר יוחנן בן נורי נמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רב חסדא כי תניא ההיא בשבת העשויה לכמך אמר רב אשי אמריתה לשמעתי' קמיה דרב כהנא (אמר) לא תימא בשבת העשויה לכמך הא סתמא לקדרה אלא סתם שבת לכמך עשויה *דתנן השבת משנתנה טעם בקדרה אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה טעם בקדרה יש בה משום תרומה ומטמאה טומאת אוכלין ואי ס"ד סתמא לקדרה כי לא נתנה נמי סתמא לקדרה אלא לאו ש"מ סתמא לכמך עשויה ש"מ: **מתני'** *כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז *כל שיש לו ביעור יש לו שביעית ויש שיש לו שביעית ואין לו ביעור: **גמ'** כגון *עלה הלוף שוטה והדנדנה יש שיש לו שביעית ואין לו ביעור *עיקר הלוף שוטה ועיקר הדנדנה דכתיב *°ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה מאכיל לבהמתך בבית כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך שבבית והני לא כלו להו: **מתני'** *כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים: **גמ'** כל שיש לו קשקשת דג טהור יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אנן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא למה לי אי לא כתב רחמנא סנפיר *הוה אמינא מאי קשקשת דכתיב סנפיר ואפילו דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת מנלן דקשקשת לבושא הוא דכתיב °ושריון קשקשים הוא לבוש ולכתוב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי רבי ישמעאל °יגדיל תורה ויאדיר: **מתני'** *°כל הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו: **גמ'** *לאתויי מאי לאתויי ירק ולרבי יצחק דמברך אירק לאתויי מאי לאתויי מיא ולרב פפא דמברך אמיא לאתויי מאי לאתויי מצות ולבני מערבא דמברכי בתר דסליק תפילייהו אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו מאי לאתויי

ריחני

תורה אור

ויקרא כה
ישעיה נט
ישעיה מב
[דברים יד]

*) [פסחים נג: ע"ש]

רש"י

והא שבת וכו'. לאו קושיא היא אלא מילתיה דייק ואזיל: **לטעמא.** למתק הקדרה: **והחימום.** פיטרטר"א: **והתיאה.** היינו סילה: **חלת חריע.** קרו"ג והוא כרכום: **אף הם לא ילקחו בכסף מעשר.** דרחמנא אמר ונתת הכסף וגו' ואכלת לפני וגו' ו והני לדידן' לאו אוכל נינהו: **נמנו וגמרו כו'.** אלמא כל מידי דלא עביד לאוכלו אלא להטעים הקדירה לא מטמא דהא פלפלין וכרכום לטעמא עבידי: **לכמך.** דכותשין אותו ונותנין אותו בכותח ועיקרו (ב)שבתוכו מטבילין כל אוכל דהאי לאו לטעמא עביד דהוי עיקר: **אמריתה לשמעתא כו'.** הך שמעתא דפרישית לקמיה לא תימא כו': **העשויה.** שהלעיטה לכך הא סתמא לקדרה ולא מטמא: **אלא סתם שבת לכמך.** ומטמא: **דתנן השבת.** סתם שבת משמע: **אין בה משום תרומה.** שאם זור הקלא ונפל לתוך קדרה של חולין אינו מדמע: **כי לא נתנה נמי סתמא לקדרה.** ואמאי מטמאה הא אמרינן לעיל דמידי דעביד לטעמא לא מטמא: **מתני' כל שיש לו ביעור.** שהוא מצווה לבערו מן הבית בשביעית כשכלה לחיה מן השדה: **יש לו שביעית.** לענין שחייב להפקיר ואסור לעשותן סחורה ומלוגמא ואפיקטויזין: **ויש.** שנוהגת בו קדושת שביעית ואין לו ביעור כדמפרש בגמרא עיקר הלוף והדנדנה שאין כלים מן השדה בימות הגשמים: **גמ' לוף שוטה.** שם לוי הוא ועשבים הם: **עלה הלוף שוטה והדנדנה.** וה"ה לכל הכלים בימות הגשמים מהשדה אלא הא דנקט הני משום דסיפא דמתניתין מיתוקמא בעיקרן ואשמועינן מילוף בין עיקרן לעליהן: **מתני' קשקשת.** מלבושין של דג: **סנפיר.** אלו כנפים ששט בהן על פני המים: **יש לו טלפים.** פרסותיו סדוקות שאין קרנים אלא לבהמה ולחיה טהורה: **ויש שיש לו טלפים.** כגון חזיר ואין לו קרנים: **גמ' דג טמא.** איכא דיש לו סנפיר: **אקשקשת סמכינן.** דהאמרת כל שיש לו קשקשת(ג): **ה"א מאי קשקשת דכתב רחמנא היינו סנפיר.** כנפים שפורח בהן מכי אית ביה כנפים שרי ואתי למישרי דג טמא ולהכי כתב תרוייהו דעל כרחך חד מינייהו לבושא הוא. אקרקר"ן בלע"ז: **ופרכינן והשתא דכתיבי תרוייהו מנלן דקשקשת לבושא הוא.** דקתני כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר אלמא פשיטא לן מאי קשקשת ודאי מהאי קרא נפקא ושריון קשקשים הוא לבוש אלמא לבושא מיקרי וכיון דמהאי קרא נפקא לן השתא לא לכתוב סנפיר ולכתוב קשקשת דהא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר: **דמברך אירקא.** לאחריו בורא נפשות רבות כי היכי דמברכינן אכל מיני מאכל ועל כל פרי העץ חוץ משבעת המינים דבעינן ברכה אחת מעין ג': **מצות.** ציצית ולולב ושאר מצות שמברכין עליהן עובר לעשייתן:

ו נ"א: לדידן.

תוספות

והא שבת מחייב בפאה חייב נמי במעשר. הוי מצי לאתויי הא דתנא במס' *(שביעית) (פ"ד) ומייתי לה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ז:) השבת מתעשר זרע וירק ובהדיא תנן ומייתי בסמוך דשבת משנתנה טעם בקדרה אינה מטמאה טומאת אוכלין הא עד שלא נתנה מטמאה אלא דניחא ליה למפרך דרבי עקיבא אדרבי עקיבא: **התיאה.** פרש"י דהיינו סילה וקשה דלעיל אמר דסתמיה לאדם וחייב במעשר וא"כ מטמא טומאת אוכלין והכא קאמר סילה אין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דדוקא בתלר שסתמיה לאדם או נמי ב' מינים הן: **אם** נקח בכסף מעשר מפני מה אין מטמא טומאת אוכלים כו'. וא"ת והא אמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין כח:) קור נקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל דקור נמי אם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין ולכך אף קודם שליקה נקח בכסף מעשר מידי דהוי אבהמה וחיה דנקחות בכסף מעשר לפי שראויין לשחוט אבל טומאת אוכלים אין להם מחיים והכא פריך שפיר אי נקחת בכסף מעשר לפי שראויה אחר תיקון לאכילה אם כן יטמא טומאת אוכלים מיד שהרי בקל יכול לתקנה ומעתה יש עליה שם אוכל ולא דמי לקור שמחוסר שליקה וטגון ואי אין מטמא טומאת אוכלין לפי שאחר שתקון אינה ראויה בפני עצמה לאכילה אם כן גם לא יהו נקחות בכסף מעשר: **ולכתוב** רחמנא קשקשת כו'. וא"ת והיכי הוי ידעי מה קשקשת קודם שנכתב קרא דנביא ויש לומר דמקבלה הוה ידעינן דהכי נמי גויה לא ידעינן דהויא בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל וגו' (ב"ק דף ב:) וא"ת ומנלן דבעינן תרוייהו אימא דטהור בחדא מינייהו או בהא או בהא עד שיפרש לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה בעינן מעלת גרה ומפרסת פרסה מדאסר רחמנא חזיר וגמל: **כל** הטעון ברכה לאחריו טעון ברכה לפניו. וברכת טבילה דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ז:) דמברך אחר טבילה התם נמי דינה להיות לפניה אלא משום דגברא דלא חזי הוא: **ולבני** מערבא דמברכי כי מסלקין תפילייהו לשמור חוקיו. אומר ר"ת דעל תפילין לבד הוו מברכי לשמור חוקיו דקרא (שמות יג) ושמרת את החוקה הזאת למועדה ס"ל לבני מערבא דבתפילין כתיב כדאמר בירושלמי אבל ציצית כי קמסלק מעליו ליכא מאן דמברך ותפילין נמי דוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה שמחויב לסלקן כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) הניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה דכתיב ושמרת את החוקה והשמר דעשה עשה אבל בלילות אע"ג דפטור בלילה ליכא איסור ואין חייב לסלקן ובמתניתין הוי מצי למימר לאתויי לילות אלא דניחא למינקט ריחני משום דפסיקא דלכל ריחני אין מברך אחריהן ולדידן לא קי"ל כבני מערבא ולא מברכין אחר תפילין לשמור חוקיו דבפרק הקומץ רבה (שם דף לו:) מוכח דלילה זמן תפילין הוא דהכי סבר רב אשי התם ומדרבנן הוא לאסור שלא ישן בהן וקרא דושמרת מוקמינן לה דבחוקת הפסח הכתוב מדבר ואף על גב דשבת לאו זמן תפילין הוא מכל מקום אין מברך עליהם כשמסלקן ע"ש עם חשכה דאין חייב לסלקן דנפקא לן (שם) מלאות על ידך ילאו שבתות וי"ט שהן גופן אות *):

*) [ועי' תוס' ברכות מד: ותוס' סוכה לו. ד"ה אבל ותוס' מנחות לו: ד"ה והמצות]

קדושי

נר מצוה

[illegible]

לב א מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל"ו:

לג ב ג מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ט:

לד ד מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

לה ה מיי' פ"ז מהל' בכורים הלי"ז [וטוש"ע יו"ד סי' שלג ספי' יז]

לו ו מיי' פ"ז מהל' שמיטה ויובל הלי"ב:

לז ז מיי' שם הל"ד:

לח ח מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין קל טוש"ע יו"ד סי' פג סעיף ג:

לט ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הל"א:

מ י מיי' שם סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' כד סעי' ו וסימן רז:

[ע"ל מ"ה]

לעזי רש"י

פיטרטר"א [פירטר"א]. בן־חרצית (צפה).
קרו"ג. כרכום (קורטס?).
אייקרדי"ן [אישרדי"א]. קשקשים.

◆

מוסף רש"י

השבת. ירק שנותנין מעט בקדירה למתק בעלמא ולא לאכלו. אנ"ט בלע"ז (ברכות לט.).

אין בה משום תרומה. בכד שלה משנמטה בקדירה והוליאוה, אין בה שוב משום איסור תרומה, דהוה ליה כען בעלמא (שם).

כלה לחיה. לשון זכר, כמו (בראשית יח) עשו כלה, כלומר כלה האוכל (תענית ו:).

כלה לבהמתך. כמו (תהלים נט) כלה בחימה כלה ואיננו (שם).

אקשקשת סמכינן. דהא אינה כלא סנפיר, כדמני מנא, ואסנפיר לא סמכינן דהא דג טמא נמי יש לו סנפיר (חולין סו:).

הוה אמינא מאי קשקשת דכתיב סנפיר. הוה אמינא קשקשת הוא הפורח בהן ואתי לאכשורי דג טמא, כתב רחמנא תרוייהו למימרא דעל כרחך חד מינייהו הוי הך דקטעין בו (שם).

והשתא דכתב רחמנא כו'. ופרכינן והשתא דכתיבי תרוייהו, מנלן דקשקשת לבושא הוא. דמפרש מנא דמהימנין (שם סו.) קשקשין אלו הקבועין בו, על כרחך מהאי קרא משמע, ושריון קשקשים וגו'. וכיון דפשיטא לן דקשקשת הוא לבושא, ליכתוב קשקשת לחודא, דהא עלה סמכינן, והשתא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר (שם סו:).

לאתויי מצות. אין מברכין כשמסלקן תפילין וציצית ואחר תקיעת שופר ולולב (ברכות מד:).

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בפאה מיחייב במעשר כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה לכמך וכו' ועיקרו שבת ומו מטבילין כל: (ג) ד"ה אקשקשת וכו' לו קשקשת יש לו סנפיר הס"ד:

◆

גליון הש"ס

גמ' הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר. עי' חולין כו ע"ב תוס' ד"ה לאשמועינן כסה"ד:

תוספי הרא"ש

הא שבת דמחייב בפאה חייב במעשר. תימה ולמה צריך לדק דיוקא והא תני בהדיא במס' שביעית ומייתי לה בפ"ק דע"ז השבת מתעשר זרע וירק וזירין, והו אמאי מייתי מדיוקא דמטמא טומאת אוכלין ליתני מתניתין דבסמוך השבת משנתנה טעם בקדירה אינה מטמאה כו' הא עד שלא נתנה טעם בקדירה מטמא וי"ל דניחא ליה למיפרך מדר' עקיבא אדר' עקיבא: **והפלפלין** וחלת חריע כו' ואין מטמאין טומאת אוכלין. תימה דבפרק בכל מערבין אמרינן בתניר מתעשר זרע וירק. ופריך זרע בתניר למאי חזי ומשני שכן ראשונים לא היה להם פלפלין והו שוחקין אותו ומטבילין בו צלי וכ"ש דפלפלין מתעשר מאי מטמא והיכן דמתעשר מטמא טומאת אוכלין. וי"ל דהת"ק זרע בתניר שוחקין אותו להטביל בו צלי ולכך מתעשר כי בפני עצמו נמי ראוי לאכילה לאחר שוחקה בלא טיבול אבל אין רגילות לשוחק כדי לאכול בלא טיבול כי אינו ראוי כמו ע"י טיבול אבל פלפלין ע"י שוחקה אינו ראוי כלל בעינית כ"א ע"י ציר הלכך אינו מתעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין ואין נראה לחלק בין רטיבתא ליבישתא כראיתא בפרק בתרא דיומא גם פלפלי ביומא דכיפורי פטור ופוקי לה ביבישתא דהא אפי' ביבישתא ראוי להטביל בו צלי:

אם ניקחין בכסף מעשר מפני מה אין מטמאין כו'. ותימה והא אמרינן בפ' בכל מערבין דקור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין וי"ל דשאני קור דנעשה אוכל גמור ע"י שליקה דאמרינן דאם שלקו וטגנו מטמא טומאת אוכלין. והלכך ניקח בכסף מעשר אף קודם שליקה מידי דהוה אבהמות וחיה דניקחין בכסף מעשר לפי שראויה לישחט אע"ג דאין מטמאין טומאת אוכלין מחיים. אבל קושט וחימום והנך דחשיבי בהדייהו אינן נעשין אוכל ע"י תיקון אלא לטעמא עבידי או לטיבול ולכך נמנו וגמרו דאין מטמאין טומאת אוכלין והלכך פריך מעיקרא אם ניקחין בכסף מעשר משום דבהוקין כל שהוא הוי לטלתייהו או לטעמא או לטיבול מפני מה א) אינן ראוין לאכילה בפני עצמן א"כ לא יהו ניקחין בכסף מעשר: **ולכתוב** קשקשת. ותימה ומנא ידעינן מאי פירושו קודם שנכתב קרא דנביא וי"ל דקבלה היתה בידם ממשה רבינו כמו כי ינה דלא ידענא דהוה בקרן אלא מקרא דויעש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל. ותימה השתא נמי נימא דבחד טהור או האי או האי עד שיפרש לך הכתוב יחדו וי"ל דומיא דסימני בהמה דמפרסת פרסה ומעלת גרה דבעינן תרווייהו מדאסר רחמנא חזיר וגמל: **ולבני** מערבא דמברכי בתר דסלקי תפלייהו לשמור חוקיו. אר"ת דלאחר שמסלק תפליו מעליו ליכא מאן דמברך דלא שייך ברכה ולשמור חוקיו אלא כדכתיב ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ודוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחוייב לסלקן כדאמרינן בהקומץ רבה המניח תפלין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכיון דמסלקן מברך. ובירושלמי דברכות פ' היה קורא נמי אמרינן על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקיו כמ"ד בחוקת תפלין הכתוב מדבר(לא) וא"כ כ"ש דלאחר ציצית לא מברך דלא כתיב ביה חוקה ובשמעתין לאתויי ציצית אלא דניחא ליה [illegible]

[illegible]

א) חסר כאן וצ"ל מפני מה אין מטמאין טומאת אוכלין ואי אינן מטמאין טומאת אוכלין לא יהו ניקחין [illegible]